

Ekososiaalinen hyvinvointiparadigma – Yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan uusi suunta täyttyvällä maapallolla

Arto Salonen

Aikamme suuret kysymykset

Ihmiskunta on tullut tienhaaraan, sillä koskaan aikaisemmin historiansa aikana se ei ole etäännyttänyt nopeammin ja kauemmaksi kestävästä kehityksestä kuin nyt (Caldeira 2012; Ehrlich, Kareiva & Daily 2012). 1350 tutkijan työhön perustuvan maailmanlaajuisen ekosysteemien elinvoimaisuutta arvioivan raportin mukaan “ihmisen toiminta rasittaa luontoa niin paljon, ettei ekosysteemien kestävyyttä tuleville sukupolville voida enää pitää itsestään selvänä” (Millenium Ecosystem Assessment 2005, 5). Talouden perusta murenee ylittäessämme rajallisen planeettamme kantokyvyn rajat samalla, kun ihmisten välinen eriarvoisuus lisääntyy voimakkaasti (People and the planet 2012; Rockström ym. 2009). Yhteiskuntien sisällä ilmenevä polarisaatiokehitys etäännyttää vauraita ja vähäosaisia toisistaan, sillä kehityksestä koituvat hyödyt ja haitat jakautuvat epätasaisesti. Muodostuva jännitteisyys on omiaan vähentämään kansalaisten välistä luottamusta, solidaarisuutta ja sosiaalista koheesiota.

Kestävämpään (sustainable) ja elinvoimaisempaan (resilient) yhteiskuntaan siirtyminen on pohjimmiltaan paradigman muuttumiseen perustuvaa, sillä elämäntapojen ja yhteiskunnan muutos ei ole mahdollista, jos käyttäytymistämme ohjaavat ajattelutavat säilyvät ennallaan (Hirvilampi & Helne 2014, 2161). Käyttäytymistämme ohjaavat paradigmat muodostuvat niistä oletuksista ja uskomuksista, joiden varassa maailmankäsityksemme on. Olemme esimerkiksi tottuneet ajattelemaan, ettei kehitystä ole ilman talouskasvua ja ettei nykyinen vaurautemme vielä riitä takaamaan miljardille äärimmäisessä köyhyydessä elävälle ihmiselle arvokasta elämää. Kuitenkin esimerkiksi taloustieteilijä Manfred Max-Neef osoittaa, että pelkästään vuoden 2008 talouskriisin ratkaisemiseen varatuilla rahoilla voitaisiin periaatteessa nostaa äärimmäisestä köyhyydestä miljardi ihmistä noin 600 vuoden ajaksi (Max-Neef 2010, 200).

Kestämätöntä kehitystä, epäoikeudenmukaisuutta, epävakautta ja ilottomuutta tuottava ja ylläpitävä paradigma on meidän ihmisten oma rakennelma. Se voidaan muuttaa ja korvata uudella todenmukaisemmalla ja tulevaisuuden toivoa lisäävällä paradigmalla (Rees 2014, 193). Muutosprosessi ei ole yksinkertainen eikä helppo, mutta se on mahdollinen. Tässä muutosprosessissa voi sosiaalialalla työskentelevä ammattilainen olla muutosagentti yksilön, yhteiskunnan ja tulevien sukupolvien yhteistä etua tavoiteltaessa. Yksi merkittävimmistä ammatissa kehittymisen haasteista on ihmiskeskeisen maailmankäsityksen laajentaminen kattamaan myös ekologiset kysymykset nykyisessä globalisoituneessa ja väestön määrän lisääntymisen vuoksi entistä rajallisemmassa maailmassa. Ekologisten ja sosiaalisten kysymysten yhteistarkastelu on luontevaa, sillä ekologiset ongelmat ja yhteiskuntien sosiaaliset haasteet ovat pohjimmiltaan seurausta samanlaisista uskomuksista ja ajattelutavoista (Coates 2003, 6).

Keskustelu ekologisten kysymysten liittämisestä sosiaalialan työhön johti 1980-luvulla ekososiaalisen lähestymisen (ecosocial approach) muotoilemiseen (Opielka 1985). Kati Närhin ja Aila-Leena Matthiesin (Närhi & Matthies 2001, 33) mukaan sosiaalialan työntekijöiden työhön liittyy yhteiskunnallisena muutosvoimana toimiminen siten, että tavoitteena on edistää muutosta kohden kestävän kehityksen

periaatteiden mukaista yhteiskuntaa. Amartya Senin (2009, 251–252) mukaan kestävä kehitys säilyttää nykyiset ihmisten toimintamahdollisuudet ja tukee niiden laajentumista siten, että tulevilla sukupolvilla on samat toimintamahdollisuudet ja vapaudet kuin meillä – tai vielä enemmän. Sosiaalialan The Global Agenda vuosille 2012–2016 fokusoi ekologiseen kestävyYTEEN toteamalla, että “tuemme ja fasilitoimme tutkimusta, joka suuntautuu sosiaalialan rooliin katastrofeissa ja ekologisissa haasteissa” (The Global Agenda 2012, 4). Julkilausuma on yhdensuuntainen sosiaalialan eettisten periaatteiden kanssa (Ethics in Social Work... 2004) ja se viittaa kestäväan ja elinvoimaiseen yhteiskuntaan siirtymiseen.

Jatkan tässä artikkelissa ekologisten ja sosiaalisten kysymysten yhteennivomista yhteiskunnallisen muutoksen näkökulmasta filosofisesti ja käytännöllisesti. Tarkastelen hyvinvointia pohjoismaisesta jälkiteollisesta yhteiskunnasta päin. Ajatteluni lähtee liikkeelle siitä, että kestävämmällä kehityksellä on kaksi juurta: massakulutuskulttuuri ja väestönkasvu. Koska väestönmäärä näyttää vakiintuvan 9–10 miljardiin ihmiseen vuoteen 2050 mennessä (Fertility Levels and Trends... 2013), on huomioni kohteena kulutuskeskeisen hyvinvointiajattelun kyseenalaistaminen. Lähestymistapani on poikkitieteellinen. Siinä yhdistyy yhteiskuntatieteellinen, käyttäytymistieteellinen, taloustieteellinen ja luonnontieteellinen näkökulma. Filosofisen tarkastelun lisäksi teen ennakkoluulottomia käytännöllisiä avauksia sosiaalialan mahdollisuuksiin kestäväan ja elinvoimaista yhteiskuntaa tavoiteltaessa. Näiden avausten syvälinen luotaaminen ei kuitenkaan tässä yhteydessä ole mahdollista. Sen sijaan käyttämiini lähteisiin tutustumalla lukija pystyy halutessaan pääsemään syvemmälle.

Pyrkimyksenäni on hahmotella sellainen kestäväan hyvinvoinnin ajattelutapa, joka voisi yhdistää eri sosiaalialan käytäntöjä ja traditioita. Ja vieläkin laajemmin: pyrin löytämään laajasti kansalaisia yhdistävää rationaalista näkemystä siitä, kuinka se maailma toimii, jossa me elämme – ja ennen kaikkea, kuinka sen pitäisi toimia, jotta hyvän elämän mahdollisuudet eivät vähenisi vaan pikemminkin lisääntyisivät. Kyseenalaistan vallitsevaa markkinaehtoistunutta elämänorientaatiota ja hahmottelen tilalle keskinäisriippuvuuksiin perustuvaa maailman

hahmottamisen tapaa, jossa ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten kysymysten välillä on hierarkia. Pohdin, kuinka ajattelumme pitäisi muuttua, jotta voisimme omaksua sellaiset elämäntavat, joista tulevat sukupolvet kiittävät meitä. Nimeän esittelemäni paradigman *ekososiaalisesti hyvinvointiparadigmaksi*. Lähdän liikkeelle paradigman periaatteista. Sen jälkeen sovellan paradigmaa inhimillisen kasvun ja toiminnan prosesseihin. Näitä prosesseja edustavat materialismista postmaterialismiin siirtyminen ja luottamuksen kulttuurin rakentaminen talousajattelua avartamalla. Lopuksi vedän yhteen ekososiaalisen hyvinvointiparadigman yhteiskunnallisen muutoksen mahdollisuudet tunnistamalla moninkertaisia hyötynäkökulmia. Pohjimmiltaan tarkasteluani ohjaavat seuraavat kaksi suurta kysymystä:

1. Kuinka 9–10 miljardin ihmisen on mahdollista elää arvokasta elämää rajallisella maapallolla?
2. Kuinka sosiaalialan työntekijät voivat voimaannuttaa kansalaisia ja rakentaa yhteiskuntaa siten, että tulevat sukupolvet voivat olla heistä ylpeitä?

Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman periaatteet

Moderniin ajatteluun on vakiintunut uskomus siitä, että luonto ja inhimilliset arvot sisältävä kulttuuri olisivat perustavalla tavalla toisistaan erilliset (Pattberg 2007). Koko inhimillinen elämä on kuitenkin mahdollista mieltää laajasti määrittävään ekologiseen ja sosiaaliseen todellisuuteen palautuvaksi (Ehrlich & Ehrlich 2013). Entistä todenmukaisemman todellisuuden tulkinnan löytämiseksi tarvitsemme kokonaisvaltaista ymmärrystä ihmisen ja luonnon välisestä yhteydestä (Hirvilammi & Helne 2014). Kokonaisvaltaisen, monitieteisen ja systeemisen ajattelun avulla on mahdollista analysoida, hallita ja muuttaa niitä monimutkaisia syyseurausketjuja, joiden osaksi elämämme asettuu. Maapallomme muodostaa keskinäisriippuvuuksiin perustuvan toimintajärjestelmän, jonka osana ihminen toimii (Late lessons from early warnings... 2013, 40).

Suomalaisessa politiikassa vallitsee huomattava yksimielisyys siitä, että talouskasvu on paras keino hyvinvointia ja hyvää elämää tavoiteltaessa. Ajatus pitää sisällään oletuksen siitä, että markkinoiden kasvu on edistymisen synonyymi. Yhteiskuntien menestystä mitataan pääasiassa tuotannon ja kulutuksen määrällä. Vallalla olevasta hyvinvointiparadigmasta on seurauksena se, että luonnonvarojen hyväksikäyttöön perustuva materiaallinen vauraus korostuu aineettoman pääoman sijasta. Hyvä elämä hahmottuu kapea-alaisesti omistamisen ja kuluttamisen kautta. Kuluttamisesta on jo muodostunut niin merkittävä osa markkinoista ohjautuvan yhteiskunnan toimintajärjestelmää, että se määrittää kansalaisten henkilökohtaista identiteettiäkin (Ginsborg 2005, 61).

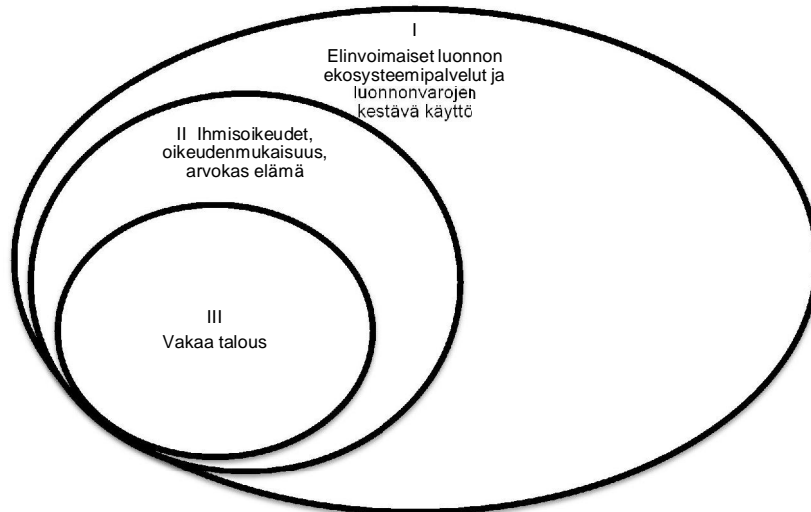
Vallalla oleva hyvinvointiparadigma asettaa talouskasvun itseisarvoksi, jonka alle ihmisoikeudet ja ekologiset kysymykset toisinaan jo rutiininomaisesti alistetaan. Hyväksymme hiljaisesti esimerkiksi sen, että päivittäin käyttämiemme hyödykkeiden ja kuluttamamme energian tuottamiseen liittyy ihmisoikeusloukkauksia kuten epäinhimillisiä työolosuhteita, toimeentuloa turvaamattomia palkkoja ja pakkotyötä (Mäkelä & Pöyhönen 2010). Olemme myös oppineet perustelevaan ihmisoikeusrikkomuksia esimerkiksi löytämällä perusteita lapsityön oikeutukselle vaikkapa kaakaotuotannossa (Bertrand 2011). Vallitsevan paradigman mukaan hyödykkeiden tuottaminen ihmisoikeuksia kunnioittaen ja elämän edellytykset turvaavista luonnon ekosysteemeistä huolehtien tulee liian kalliiksi.

Suuren kysymyksen muodostaa se, lisääkö vallalla oleva talousvetoinen ja tekniikan varaan rakennettu hyvän elämän tavoittelu enää kansalaisten kokemaa hyvinvointia perustarpeiden (vesi, ravinto, asunto, energia, itsensä kehittämismahdollisuudet ja terveydenhoito) jo ollessa tyydytettyjä. Markkinaehtoistuneessa yhteiskunnassa ihmisen kokema ilo ja voima uhkaa tukahtua, sillä saatamme kohdella itseämme ja toisiamme hyödykkeinä – välillisesti arvokkaina objekteina. Elämän merkityssisällöt köyhtyvät, kun yhteys itseen, muihin ihmisiin, yhteiskuntaan, menneisyyteen ja luontoon ei enää ole itsessään arvokasta vaan pelkkä väline taloudellisen vaurauden lisäämiselle (Benzer 2011; Taylor 1995, 86–87).

Pohjoismainen hyvinvointiajattelu lepää jatkuvan kasvun ideologian varassa. Sen oletuksiin kuuluu, että ilman kolmen prosentin vuotuista logaritmista kasvua hyvinvointivaltion rakenteet eivät kestä ja kehity. Tarpeeseen perustuvan talouskasvun tavoittelu luonnon kantokyvyn rajoissa ja ihmisoikeuksia periksiantamattomasti vaalien on periaatteessa hyvä asia mutta käytännössä vaikeaa ellei mahdotonta saavuttaa (Wiedmann ym. 2013). Sen sijaan vallalla oleva pääasiassa markkinoista ohjautuva talous pyrkii kasvamaan keinolla millä hyvänsä, mikä ilmentää enemmän ahneuden kuin todellisten tarpeiden motivoimaa ihmisen käyttäytymistä. Haluihin perustuvaa kasvua voidaan eettisesti kyseenalaistaa, sillä ihmisen elämän kukoistaminen on väistämättä kytköksissä yhden maapallon rajoihin. Nykyinen globaali yhden vuoden kulutuksemme edellyttää jo puolentoista vuoden palautumista planeetaltamme (Living Planet Report 2012). Talouden jatkuva kasvaminen on loppujen lopuksi mahdotonta, sillä talous on suuremman mutta rajallisen planetaarisen systeemin osa (Daly 2010; Max-Neef 2010, 203–204). Tästä muodostuu ohittamaton eettinen ongelma etenkin vielä syntymättömiin ihmisiin nähden.

Planetaarisista rajoista kiinnipitäminen kaikessa ihmisen toiminnassa on kaikkein olennaisinta, jotta elämän edellytykset säilyisivät ja inhimillinen elämä voisi jatkua planeetallamme mahdollisimman kauan. Ilman ekologista perustaa sosiaalista elämää ei voi olla olemassa (Adger 2000, 350). Ja ilman yhteisöjä ja yhteiskuntia ei voi olla sosiaalisia toimintoja kuten taloutta. Talous on ekososiaalinen prosessi.

Ihmislajin selviytyminen joutuu koetukselle, jos joudumme korvaamaan ihmisen osaamisella ja työllä luonnon tähän asti ilmaiseksi tarjoamia ekosysteemipalveluja kuten kasvien pölytystä, ilman puhdistusta ja merten kalaston uusiutumista. Talouden selkäranka murtuu, jos meille elämän edellytyksiä turvaavat ekosysteemit turmeltuvat. Esimerkiksi ravinnontuotanto edellyttää maaperän uusiutumista ja suotuisaa ilmastoa. Tätä hierarkiaa havainnollistaa kuvio 1.

Kuvio 1. Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman mukainen ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten hyvinvointitekijöiden integroituminen ja hierarkia (Salonen 2015)

Ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden välisen hierarkian olemassaoloa ja planeettamme rajallisuutta ilmentää se tosiasia, että taloudellista kehitystä eivät enää niinkään estä heikkolaatuiset kalastusvälineet kuin vähenevät kalakannat, eivät tehottomat vesipumput vaan laskeva pohjaveden pinta, ei sahojen puute vaan häviävät metsät (Hawken, Lovins & Lovins 1999). Veikkola (1996, 200) kuvailee tällaista suljetulle systeemille ominaista tilaa seuraavasti:

Jos mielimme säilyttää maapallon elinkelpoisena tuleville sukupolville, meidän on opittava uudet ajattelun ja käyttäytymisen mallit. Ihmisen, joka on tottunut ajattelemaan maailman raaka-aine- ja energiavarat äärettömiksi ja itsensä niiden valtiaaksi, on opittava nopeasti ”avaruusajattelu” ja sen mukaiset toimintamallit, joiden peruslähtökohtana on sopeutuminen elämisen ehtojen rajallisuuteen. Ihmisen, joka on tottunut analyysissään paloitteluun ja pirstomaan todellisuuden, on opittava hahmottamaan sitä kokonaisvaltaisesti ja näkemään itsensä oikeassa suhteessa tähän kokonaisuuteen. Ihmisen, joka on kuvitellut itsensä maa-

ilman valloittajaksi, on nöyryyttävä ja alistuttava tämän suuren kokonaisuuden lainalaisuuksiin ja myönnettävä olevansa osa sen ekologista järjestelmää.

Kestävä kehitys ja yhteiskunnan elinvoimaisuuden vaaliminen ovat ilmiöinä samankaltaisia (Brown 2014, 114). Molemmat kyseenalais-tavat kapea-alaista hyvinvointiajattelua ja haastavat lyhyen aikavälin ajatteluun perustuvaa käsitystä ihmisten ja yhteiskuntien edistymisestä ja vakaudesta. Ekologinen elinvoimaisuus on ekosysteemin kykyä uu-siutua rasituksen ja liikakäytön jälkeen. Sosiaalinen elinvoimaisuus ja lannistumattomuus on puolestaan yhteisön kykyä palautua sosiaaliseen rakenteeseen kohdistuneesta ulkoisesta paineesta (Adger 2000, 361).

Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman mukaan ihmiskunnan sel-viytyminen riippuu kyvystämme lisätä ihmisten välistä tasa-arvoa ja luoda turvattu toimeentulo mahdollisimman monelle siten, ettei pla-neettamme kantokyky ylitä (Rees 2014, 193). Globalisoituneessa maa-ilmassa haasteena on se, että politiikka on paikallista, vaikka keskei-set hyvinvointihaasteet ovat yhä useammin globaaleja. Mikään maa ei pysty saavuttamaan kestävästä yhteiskuntaa yksin, sillä esimerkiksi sveitsiläisten ekologisesta jalanjäljestä 60 prosenttia muodostuu maan rajojen ulkopuolella (Survey of resource efficiency policies... 2011, 4) ja suomalaisten vesijalanjäljestä 47 prosenttia ulkomailla (Nikula 2012). Tänäpäin ilmakehään vapautettu hiilidioksidi kiihdyttää ihmisen aiheuttamaa ilmastonmuutosta vielä vuosikymmenten ajan ja li-sää etenkin hauraisissa maissa asuvien ihmisten haavoittuvaisuutta esi-merkiksi meren pinnan jo väistämättömän 3–4 metrin nousun vuoksi (Joughin, Smith & Medley 2014; Rignot, Mouginot, Morlighem, Se-roussi & Scheuchl 2014). Globalisoituneessa arjessa on välttämätöntä laajentaa oikeudenmukaisuusyhteisö niin laajaksi, että se ulottuu niiden ihmisten elämään, joihin valintojemme vaikutukset ulottuvat nyt ja tulevaisuudessa. Elinvoimaisuuden ja lannistumattomuuden tavoittelu edellyttää globaalia yhteiskunnan toimintastrategiaa (Nelson 2014).

Huomionarvoista on, että vallalla oleva käsitys hyvinvoinnista on hierarkialtaan päinvastainen kuin ekososiaalisen hyvinvointiparadig-man oletus ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden hierar-kiasta. Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman omaksuminen edellyt-

tää kestävyyttä, elinvoimaisuutta ja lannistumattomuutta heikentävien ja edistävien tekijöiden välisten syy–seuraussuhteiden ennakkoloolotonta tarkastelua. Tämä tarkastelu perustuu systeemiajatteluun ja seurauseettiseen lähestymiseen. Tavoitteena on sellainen elämäntapa ja kulttuuri, jossa tasavertaisuus voimistuu tarpeisiin perustuvan jakamisen ansiosta ja elämää ylläpitävät luonnon ekosysteemit säilyvät elinvoimaisina. Vastavuoroisuus ja jakaminen edellyttää nöyrää keskinäisriippuvuuden tunnistamista – ihminen on osa itseään suurempaa kokonaisuutta. Myös ihmisen käsitys itsestä ja ympäröivästä todellisuudesta muodostuu ja kehittyy ihmisyhteisöä laajemmassa keskinäisriippuvuuksien verkostossa – ekologisessa ja sosiaalisessa todellisuudessa. Mikään inhimillisen elämän osa-alue ei pohjimmiltaan ole erotettavissa toisista ihmisistä tai luonnosta.

Tavoitteena kestävä ja elinvoimainen yhteiskunta

Ihmisoikeudet ja ihmistenvälinen oikeudenmukaisuus ovat keskeisiä sosiaalialan työn periaatteita. Sosiaalialan työssä korostuvat inhimillisen kasvun prosessit (Närhi 2004). Tarkoituksena on osallistaa kansalaiset osaksi hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä instituutioita ja yhteisöjä. Se tapahtuu kokonaisvaltaisen sivistystyön avulla, kansalaisten emansipoitumista tukemalla ja voimaantumista mahdollistavia olosuhteita luomalla (Hämäläinen 2003, 76; Peeters 2012). Sosiaaliala voi olla avaintekijä kestävää ja elinvoimaista hyvinvointiyhteiskuntaa tavoiteltaessa. Laaja-alaisen hyvinvointinäkömyksen muodostamisen haasteeksi voi kuitenkin muodostua sosiaalialalle ominainen ja perinteisesti ihmiskeskeinen maailmankäsitys. Sen sijaan sosiaalialan ammattilainen, joka on omaksunut ekososiaalisen hyvinvointiparadigman mukaisen ajattelu- ja toimintakäytännön, huomioi läpäisevästi kaikessa työssään maapallon rajallisuudesta seuraavat haasteet ihmisten hyvinvoinnille. Hän tunnistaa ekologisten ja sosiaalisten kysymysten toisiinsa kietoutuneisuuden kestävää ja elinvoimaista yhteiskuntaa ja kansalaisten kukoistamista tavoiteltaessa. Seuraavilla sivuilla tarkas-

telen, kuinka kestäväan ja elinvoimaiseen yhteiskuntaan siirtyminen olisi mahdollista ja millainen rooli sosiaalialan ammattilaisella tässä muutoksessa voisi olla. Lähdän liikkeelle arvojen muutoksesta kohden postmateriaalisia arvoja. Sen jälkeen pohdin, kuinka taloutta voitaisiin uudistaa siten, että se voimistaisi luottamuksen kulttuuria.

Materialismista postmaterialismiin siirtyminen

Poliittiset päättäjät, elinkeinoelämä ja media arvioivat maan ja sen kansalaisten edistymistä ja hyvinvointia bruttokansantuotteen, kuluttajien luottamuksen tai osakemarkkinoiden kehityksen avulla kapea-alaisesti. Huomiotta usein jää se, että esimerkiksi bruttokansantuote on samalla yksi parhaimmista tilastollisista indikaattoreista hyvinvointia rapauttaville asioille, kuten liikenneuhkille, ympäristön saastumiselle, kansalaisten kokemalle stressille, luonnon monimuotoisuuden köyhtymiselle ja elämän edellytykset turvaavien luonnon ekosysteemien ehtymiselle. Myös subjektiivisen hyvinvoinnin (onnellisuus) ydin jää näillä mittauksilla tavoittamatta, sillä vaikka bruttokansantuote kolminkertaistui Suomessa 1966–2004, kansalaisten kokema tyytyväisyys elämään ei lisääntynyt (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008). Yhdysvalloissa bruttokansantuote nelinkertaistui vuosien 1947–1998 aikana, mutta koettu tyytyväisyys elämään ei lisääntynyt (Diener & Seligman 2004).

Koska ihmisen kokema subjektiivinen hyvinvointi on vain väljästi kytköksissä tuotannon ja kulutuksen määrään, tarvitaan hyvinvointiajattelun avartamista (Rees 2014, 196). Subjektiivisen hyvinvoinnin jäljille päästään kiinnittämällä huomiota ymmärretyksi tulemisen kokemuksiin ja mahdollisuuksiin toteuttaa itseä omana erityisenä persoonana (Costanza 2014, 76). Keskimäärin ihmiset liittävät onnellisuuden kokemiseen aineetonta pääomaa kuten tieto, ystävyys, itseilmaisu, yhteys muihin ihmisiin, ruumiillinen koskemattomuus, terveys, vapaus, kiintymys ja vapaa-aika (Alkire 2002).

Perustarpeiden tyydyttäminen on jokaisen ihmisen absoluuttinen oikeus. Se on myös yhteiskunnan eheyden ja rauhanomaisen yhteiselon kannalta oleellista. Ihmisoikeudet ovat luonteeltaan universaaleja

– niiden taustalla on ajatus siitä, millainen ihminen on syntyessään ihmiseksi (Searle 2009, 179–184). Inhimillisen elämän kannalta välttämättömät tarpeet viittaavat universaaleihin hyvän elämän elementteihin, jotka ovat kaikille ihmisille samoja. Sen sijaan haluihin perustuvat valinnat voidaan eettisesti kyseenalaistaa (Di Giulio, Fischer, Schäfer & Blätter-Mink 2014, 51). Nykyaikaisen päätöksenteon tavoitteena tulisi olla yhä painokkaammin kaikkien ihmisten perustarpeiden tyydyttämisen turvaaminen (Max-Neef 2010, 205).

Maailman vauraan vähemmistön kulutus vastaa yli 80 prosenttia luonnonvarojen käytöstä ja saastumisesta (Munasinghe 2014, 260). Tarpeeseen perustuva oikeudenmukaisuus edellyttää, että kehittyvien maiden kansalaisilla on mahdollisuus nopeaan taloudelliseen kehitykseen perustarpeiden tyydyttämisen varmistamiseksi. Rajallisen planeetan olosuhteissa toimittaessa suhteellisen pienetkin muutokset vauraiden maiden kansalaisten käyttäytymisessä vähentävät tehokkaasti luonnonvarojen käyttöä, hillitsevät ilmastonmuutosta ja vapauttavat voimavaroja köyhistä köyhimpien ihmisten elämänlaadun parantamiseen. Luonnonvarojen säästeliäs ja viisas käyttö ja jakaminen on rauhantyötä. Jos emme siinä onnistu, meitä uhkaavat geopoliittiset jännitteet ja niukuudesta johtuvat konfliktit (Rees 2014, 194–195). Yhteiskuntien ja kansalaisten elinvoimaisuuden ja lannistumattomuuden vaalimisesta on muodostumassa yhä enemmän resurssienhallintakysymys (Adger 2000, 361).

Materialismista postmaterialismiin siirtymisen keskeinen tekijä on se arvojen ja käyttäytymisen muutos, jonka perustarpeiden tyydytyminen tekee mahdolliseksi. Postmateriaalisten arvojen kasvualustaa ovat etenkin sellaiset maat, joissa kansalaisten ei tarvitse olla huolissaan perustarpeiden tyydyttämisen kaltaisista asioista vaan niitä voidaan pitää itsestään selvyyksinä (Inglehart 2008, 145). Elämän laatuun liittyvät ei-materiaaliset päämäärät korvaavat tällöin määrällisiä elämän päämääriä. Postmateriaaliset arvot (Inglehart 1977) korostavat ihmistenvälisyyttä ja jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta. Postmateriaalisten arvojen läpäisemässä yhteiskunnassa vallitsee luottamuksen ilmapiiri. Kansalaiset kukoistavat ja heidän on helppoa toteuttaa itseään omannäköisesti (Inglehart 1977; 2008; Jackson 2009, 143, 181–182).

Imagon, taloudellisen menestyksen ja sosiaalisten normien merkitys pienenee (Kasser 2014). Rahakkaan työn sijasta valitaan yhä useammin mielekäs työ. Myös ajan merkitys kasvaa, mikä ilmenee esimerkiksi siten, että perheelle ja ystäville jäävä aika koetaan tärkeämmäksi kuin ostovoiman kasvattaminen.

Materiaalisesti vauraissa maissa perustarpeiden tyydyttämisen mahdollisuudet ovat useimmille kansalaisille itsestäänselvyys. Lisääntyneet kulutusmahdollisuudet eivät enää välttämättä lisää subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksia vaan usein vähentävät kykyä nauttia rahan avulla saavutettavista asioista (Quoidbach, Dunn, Petrides & Mikolajczak 2010). Materiaalisen vaurauden tavoittelu johtaa helposti sosiaalisten suhteiden laiminlyöntiin. Saattaa syntyä kierre, joka johtaa edelleen lisääntyvään kuluttamiseen, kun materiaalisilla asioilla täydennetään sosiaaliseen elämään syntynyttä tyhjiötä. Muodostuu uudenlaisia hyvinvointihaasteita, kuten lisääntyvää stressiä, jokapäiväistä kiirettä, masentuneisuutta, yksinäisyyttä ja ekologisesti kestäväntä käyttäytymistä (Bartolini 2014; Jackson 2009, 180; Kasser 2011). Ihmiset, jotka priorisoivat vahvasti materiaalisia elämänpäämääriä, ovat tyytymättömiä elämäänsä ja heillä on vain vähän myönteisiä tunteita. He ovat keskimäärin ahdistuneempia ja masentuneempia kuin muut ja he raportoivat muita enemmän fyysisiä oireita kuten päänsärkyä ja selkäkipuja (Kasser 2014).

Abraham Maslowin (1960, 118) mukaan henkisen kasvun huipentuma on täysi ihmisyyys, jolle on tyypillistä liittyminen muihin ihmisiin ja altruismi. Ihminen haluaa jakaa elämäänsä erilaisilla tavoilla toisten ihmisten kanssa. Jakamisen tarve liittyy ihmisiä yhteen. Debra Minkov (2009) osoitti 97 maan kansalaisyliin liittyvällä aineistollaan, että säästäväisyys korreloi negatiivisesti subjektiivisen hyvinvoinnin kanssa. Myös Dunn, Aknin & Norton (2008) havaitsivat, että rahan käyttäminen muiden hyväksi tekee ihmisen onnellisemmiksi kuin sen itsekäs käyttö. Ihmiset kokevat itsensä onnellisiksi elämällä muiden ihmisten kanssa ja muita ihmisiä varten (Helliwell 2014, 81). Esimerkiksi lapset pyrkivät käyttäytymään altruistisesti siitä huolimatta, että itsekäitä käyttäytymismuotoja palkitaan (Warneken & Tomasello 2009). He myös kokevat itsensä onnellisemmiksi antaessaan kuin vas-

taanottaessaan (Aknin, Hamlin & Dunn 2012). Solidaarisuuden osoittaminen lisää toimijan itsensä kokemaan subjektiivista hyvinvointia.

Yhteiskunnan eri sektoreilla omaksuttu ekonomisoitunut ajattelu lisää kilpailullisuutta ja vähentää yhteisöllisyyttä (Marglin 2008). Välineellistyneessä maailmassa merkityksellistenkin asioiden tuottama ilo laimenee, sillä kilpailullisen ja jatkuvan talouskasvun ideologiaan on sisäänrakennettu riittämättömyyden kokeminen. Tavoitteet karkaavat käsistä niitä lähestyttäessä. Subjektiivisen hyvinvoinnin – onnellisuuden – saavuttaminen edellyttää tavoitteen siirtämistä materiaalisista elämän päämääristä ihmistenvälisempiin ja altruistisempiin elämän päämääriin (Graham 2011; Jackson 2009; Kahneman, Krueger, Schkade, Schwarz & Stone 2006).

Altruistinen käyttäytyminen siirtää ihmisiä pois päin keskinäisestä kilpailusta ja ahneudesta kohden postmateriaalisten arvojen mukaisesta solidaarisuudesta, myötätuntoa ja yhteistoimintaa (Max-Neef 2010, 200–204). Sosiaalialalla työskentelevät ammattilaiset voivat kannustaa ihmisiä tavoittelemaan sitä tyytyväisyyttä, jota altruistinen käyttäytyminen tuottaa itselle samalla, kun se hyödyttää muita ihmisiä ja koko yhteiskuntaa. Ihmisen toiminnan jäljen tarkastelu on seuraus-eettistä pohdintaa, jossa sosiaalialan työntekijän on mahdollista tukea kansalaisia sellaisten elämäntapojen omaksumisessa, jotka ovat itselle, muille ihmisille ja planeetalle parempia kuin nykyiset elämäntavat. He voivat herätellä keskustelua vaihtoehtoisista tulevaisuuksista, jotka ovat seurausta materiaalisten tai postmateriaalisten arvojen varaan rakennetuista yhteisöistä, yhteiskunnista ja maailmasta. He voivat myös lähestyä omaa työtään ja kansalaisia halujen ja tarpeiden välisiä eroja tunnistamalla ja arkisten valintojen motiiveja kyseenalaistamalla (Dominelli 2012, 62, 149). Niin ikään he voivat tukea kansalaisia arvoriitien käsittelyssä, sillä arkisille valinnoille tyypillisiä ovat keskenään kilpailevat arvonäkökulmat. Ihmisillä ei niinkään ole puutetta tiedosta kestävien ja altruistisempien elämäntapojen omaksumisesta, vaan he kokevat, ettei heillä ole mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa omien arvojensa ja toiveidensa mukaisesti (Salonen & Åhlberg 2012).

Postmateriaalisten arvojen aktivoimisesta ja sen seurauksena muuttuneesta käyttäytymisestä voi koitua laaja-alaisia myönteisiä vaikutuk-

sia. Seurauksena voi olla paitsi ekologisten ja sosiaalisten systeemien vakautta ja elpymistä myös yksittäisten ihmisten onnellisuuden kokemusten lisääntymistä ja terveyden kohentumista. Parhaimmillaan postmateriaaliset arvot tuottavat aineksia luottamuksen kulttuurille, joka vaalii tulevien sukupolvien hyvän elämän mahdollisuuksien säilymistä ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä edistämällä (Kasser 2014, 331–335).

Talousajattelun avartaminen luottamuksen kulttuurin voimistamiseksi

Yhteiskunnan myönteisen kehityksen syvintä olemusta ilmentää köyhän ja rikkaan kansalaisen lähentyminen. Pienten tuloerojen ja hyvinvoinnin välillä on tunnistettavissa vahva positiivinen korrelaatio, joka kyseenalaistaa uusliberaalia ajatusta siitä, että lähinnä kilpailu ja voittajien palkitseminen tuottaa yhteiskunnallista hyvää (Wilkinson & Picket 2010). Siinä, missä lievät tuloerot ohjaavat yhteiskuntaa myönteiseen kehitykseen, suuret tuloerot uhkaavat mitätöidä satojen miljoonien ihmisten lahjakkuutta ja työtä (Fuentes-Nieva & Galasso 2014).

Rajallisen maapallon puitteissa toimittaessa keskeiseksi kehitystä määrittäväksi kysymykseksi muodostuu se, mitä tarvitaan enemmän ja mitä vähemmän hyvän elämän elämiseksi (Sachs & Santarius 2007, 161). Luottamuksen kulttuuria voi voimistaa talouden järjestäytyminen siten, että elämän edellytykset turvaavista luonnon ekosysteemeistä pidetään huolta ja rajallisia luonnonvaroja jaetaan mahdollisimman oikeudenmukaisesti ensin todellisten tarpeiden perusteella ja vasta sitten mielihalujen perusteella. Kehityssuuntana on painopisteen siirtäminen määrällisestä kasvusta laadulliseen edistymiseen. Tässä siirtymisessä aktiivisella kansalaisuudella on paljon merkitystä poliittiseen päätöksentekoon vaikuttaessa ja kuluttajan valtaa käytettäessä.

Ehkä enemmän kuin koskaan aikaisemmin, tarvitsee talous poliittisesti määritellyn toimintakehyksen toimiakseen kansalaisten, yhteiskunnan ja tulevien sukupolvien parhaaksi eikä ainoastaan omistajien sa voittojen maksimoimiseksi. Poliittisen ohjauksen tarve lisääntyy maapallon rajallisuuden vuoksi väestön määrän lisääntyessä ja kulu-

tuskeskeisten elämäntapojen yleistyessä. Käytännössä kyse on siitä, etteivät raaka-aineet hupene kriittiselle tasolle ja ettei päästöjä synny niin paljon, että ilmastonmuutoksesta tulee itse itseään kiihdyttävä ilmiö. Lisäksi työpaikkoja pitäisi voida luoda nykyistä useammalle ihmiselle. Ilman yhteiskunnan ohjausta markkinat kääntyvät itseään vastaan – taloudesta muodostuu epätaloudellista taloutta. Poliittinen ohjaus on ihmisten arvojen ja asenteiden muutosta nopeampi keino kestävään ja elinvoimaiseen yhteiskuntaan siirryttäessä (Salonen & Åhlberg 2013a). Kestävyyttä lisäävien ratkaisujen siirtäminen vuoteen 2020 aiheuttaa yhteiskunnille 50 prosenttia suuremmat väistämättömät kustannukset vuoden 2050 jälkeen (OECD Environmental Outlook... 2012). Yhdysvaltojen presidentin toimisto toteaa, että

koska hiileen perustuvan energian hinnassa ei ole huomioitu sen käytöstä johtuvia kokonaiskustannuksia tai hiilidioksidipäästöistä syntyviä taloudellisia haittoja, päätyvät markkinat ratkaisuihin, joissa syntyy liikaa hiilidioksidia. Tämän markkinavirheen (market failure) vuoksi tarvitaan yhteiskunnallista ohjausta hiilidioksidipäästöjen rajoittamiseksi, jotta ilmastonmuutoksen vahinkoja taloudelle ja luonnolle voidaan rajoittaa (The cost of delaying action... 2014, 1).

Lyhyen aikavälin tarkastelu johtaa päinvastaiseen lopputulokseen. Keskuskauppakamarin mukaan ”viisi Suomen tulevaisuuden kannalta vaarallisinta hanketta ovat rikkidirektiivi, rahoitusmarkkinaverot, EU:n yksipuolinen ilmastopolitiikka, kaivosvero ja energiatehokkuusdirektiivi” (Sääntely selättää Suomen... 2012).

Valtaosa tuotteista ja palveluista on alihinnoiteltuja ja sen vuoksi ylikulutettuja. Tuotteiden ja palvelujen hinnat eivät yleensä kata niiden tuotannosta ja kuluttamisesta yhteiskunnille aiheutuvien haittojen kustannuksia – ulkoisvaikutuksia (Parry, Heine, Lis & Li 2014). On kansantaloudellisesti kyseenalaista hinnoitella epäterveellinen ruoka halvaksi ja terveellinen kalliiksi. Tähän havahtumista osoittaa suomalaisessa yhteiskunnassa makeisveron käyttöönotto. *Reaalihintataloudesta* (true-costs economy) tuotteiden ja palvelujen hinnat sisältävät niiden tuottamisesta ja kuluttamisesta johtuvien ulkoisvaikutusten kustannukset. Tällöin kuluttajan rationaaliset valinnat ovat helpompia

ja markkinat ohjautuvat ihmisen ja luonnon kannalta parhaaseen suuntaan. Reaalihinnoittelun vastaisia ovat myös tuet esimerkiksi ilmastomuutosta kiihdyttävälle ja saastumista lisäävälle fossiiliselle energialle (Climate Change... 2013; Rees 2014, 195–196). Kustannukset karkaavat käsistämme, jos jo lähitulevaisuudessa joudumme sekä torjumaan ilmastomuutosta että sopeutumaan siihen. Gunnar Luderer tutkimusryhmänsä kanssa arvioi, että siirrettäessä ilmastomuutoksen vastaisia toimia vuodesta 2010 vuoteen 2020 lisääntyvät kustannukset 50–700 prosenttia (Luderer ym. 2012). Riskinä on, että toimimme moraalittomasti siten, että lapsemme ja tulevat sukupolvet joutuvat maksamaan ekologista, sosiaalista ja taloudellista velkaa, jonka me olemme ottaneet ja joka on lamauttavan raskasta kantaa.

Luonnon näkökulmasta tarkasteltuna teollisen aikakauden talouskasvu on pääasiassa perustunut kaivoksista, metsistä ja pelloilta saataviin luonnonvaroihin, joista on jalostettu hyödykkeitä ja jotka ovat käytön jälkeen päätyneet kaatopaikoille. Tuhlailevan materiaalin hyödyntämisen yhtenä syynä on se, että vallalla olevan hyvinvointiparadigman mukaan toimittaessa raaka-aineita, kuten kaivosten mineraaleja, ei veroteta vaan verotuksen painopiste on ihmisen työssä. Verroja maksaa eniten se työnantaja, joka käyttää eniten ihmistyövoimaa. On luonnollista, että tästä seuraa prosessien optimointia siten, että ihmistyövoiman osuus on mahdollisimman pieni, vaikka se tarkoittaisi käytännössä energian ja raaka-aineiden kulutuksen lisääntymistä. Tämä kehityssuunta näyttää moraalittomalta tulevien sukupolvien asemaan asettauduttaessa. Sen sijaan kestävyyttä ja elinvoimaisuutta tavoiteltaessa elinkeinoelämää tuetaan optimoimaan toimintojaan siten, että sen on edullista palkata työntekijöitä ja valmistaa resurssi-*viisaasti* nykyistä kestävämpiä tuotteita. Tällöin työpaikkoja syntyy enemmän, raaka-aineet eivät hupene ja saastuminen on vähäisempää. (Wintzen 2014, 299–300.) Kestävässä ja elinvoimaisessa yhteiskunnassa verotuksen kohteena ovat hyvän elämän saavuttamisen kannalta huonot asiat, eivät hyvät asiat, kuten työ (Rees 2014, 194–196).

Materiaalien ja energian viisaan hyödyntämisen malli löytyy luonnosta. Luonnossa aine ja energia ovat jatkuvassa kierrossa. *Kiertotalous* (circular economy) on luonnon mallin mukaista taloutta, jos-

sa edellisen prosessin jäte on seuraavan prosessin raaka-aine. Näin järjestäytynyt talous säästää luonnonvaroja ja energiaa (Ackerman 2013). Kiertotaloudessa jäte symbolisoi virheellistä tuotesuunnittelua tai epäonnistunutta teollista prosessia (Salonen 2013). Kiertotalouden edellytyksenä on kotitalouksien ja tehtaiden jätteiden ja poistomateriaalien lajittelu siten, että aine voidaan ottaa hyötykäyttöön uudelleen. Yhden jäte on toisen raaka-aine.

Vahva *paikallistalous* lisää yhteisöjen elinvoimaisuutta, sillä kuluttamiseen käytetty raha jää hyödyttämään alueen omaa väestöä. Jos raha kiertää alueella useita kertoja sieltä poistumatta, on sillä merkittävä vakauttava vaikutus alueen talouteen (Max-Neef 2010, 204). Paikallistalous saattaa tuottajan ja kuluttajan lähelle toisiaan, mikä lisää läpinäkyvyyttä ja luottamusta. Läpinäkyvyyden ansiosta kuluttajan rationaaliset valinnat ovat mahdollisia ja markkinatalous toimii itseään korjaavasti, sillä kuluttajat pystyvät arvioimaan kulutusvalintojen eroja seurauseettisesti. Parhaimmillaan tuottajan ja kuluttajan läheisyyden ansiosta kansalaisten kokema luottamus korvaa poliittisen ohjauksen tarvetta siten, että yhteiskunnan resursseja säästyy ja ihmisten kokema onnellisuus lisääntyy (Basu, Kaplan & Kaplan 2014).

Paikallistalouden elinvoimaisuutta voidaan varmistaa siten, että yhteiskuntaa rakennetaan omavaraiseksi ruoan, energian ja muiden keskeisten resurssien suhteen samalla lainariippuvuutta vähentäen (Jones 2014, 269–271). Myös paikallinen päätöksenteko ja autonomia voimistavat kansalaisten yhteenkuulumisen kokemuksia ja lisäävät kansalaisten osallisuutta. Ihmiset kokevat, että he saavat äänensä kuuluviin ja että heille on paikka yhteiskunnassa. Tällaisessa demokratiassa kansalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin monikanavaisesti ja mahdollisimman suoraan (Costanza 2014, 76; Speth 2014, 185). Subjektivisen hyvinvoinnin kannalta yhteisöön kuulumisen kokemus vastaa kotitalouden tulojen kolminkertaistamista. Luottamus siihen, että naapuri palauttaa pudonneen lompakon, lisää koettua tyytyväisyyttä yhtä paljon kuin 30 prosentin palkankorotus (Helliwell & Barrington-Leigh 2011). Ihmiset, jotka asuvat sellaisella alueella, jossa ovat hyvät kävelymahdollisuudet, luottavat alueen mui-

hin asukkaisiin ja kokevat olevansa osa alueen yhteisöä enemmän kuin niillä asuinalueilla, joilla auton käyttö on välttämätöntä (Leyden 2003).

Postmaterialististen arvojen mukaisesti käyttäytyvä kansalainen suosii palveluja hyödykkeiden ostamisen sijasta. *Palvelutalous* – jonka toimialana voi olla esimerkiksi vuokraus, korjaus, ylläpito, taide tai liikunta – perustuu ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen tai yhdessä kokemiseen. Se vähentää omistamisen merkitystä koetulle hyvinvoinnille, ja se on työvoimaintensiivistä (Salonen & Åhlberg 2013b). Palvelujen priorisointi tavaroiden kuluttamisen sijasta on myös yhteydessä suvaitsevaisuuteen. Palveluvaltaisille yhteiskunnille on nimittäin tyypillistä kansalaisten suopeus erilaisuutta ja toiseutta kohtaan (Hofstede, Hofstede & Minkov 2010, 280–298). Yhteiskunnallinen muutos kohden omistamisen merkityksen vähentymistä on jo läsnä suomalaisessa yhteiskunnassa, sillä vaihtokaupat yleistyvät ja matkailijat vuokraavat toisilleen internetissä asuntoja. Työmatkoja tehdään entistä enemmän kimppekyyteinä ja ajokortin ajaa yhä harvempi nuori.

Alhaalta ylöspäin suuntautuvan taloudellisen toimeliaisuuden lisääntyminen on keskeistä kestäväää ja elinvoimaista yhteiskuntaa rakennettaessa. *Yhteiskunnalliset yritykset*, joiden toiminnan pääasiallisena tavoitteena ei ole omistajien voittojen maksimointi vaan voittojen investoiminen yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseksi, ovat toimintafilosofialtaan hyvin lähellä sosiaalialan perinteistä ihmisoikeusperustaista orientaatiota (Bland 2010, 14). Niiden toiminta voi kuitenkin laajentua kattamaan koko ekososiaalisen hyvinvoinnin kenttää. Yhteiskunnallisten yritysten toimintaa voidaan suunnata monimuotoisesti paikallisen palvelutarjonnan täydentämiseen, ruokaturvan varmistamiseen, korjaamista- ja kierrätystä tukevien työpajojen luomiseen, yhteisöpuutarhojen käynnistämiseen tai liikkumispalvelujen tuottamiseen (Walker 2014).

Luottamuksen kulttuurin käyttövoimana on kansalaisten persoonakohtaisten vahvuuksien tuoma yhteisvoima. Sosiaalialan ammattilaiset voivat yhdessä paikallisten asukkaiden kanssa tähdätä yhteisöllisiin sosioekonomisiin innovaatioihin, jotka vahvistavat yhteisöjä. He voivat auttaa kansalaisia löytämään, kehittämään ja kanavoimaan

omia vahvuuksiaan myönteiseksi toiminnaksi yhteisön parhaaksi, jolloin kaikkien toimijoiden omanarvontunto lisääntyy mielekkään tekemisen ansiosta. (Burns 2014, 265–266.)

Onnistunut politiikka, jonka lähelle kansalaista tuleva päätöksenteko mahdollistaa, luo sellaiset olosuhteet, joissa inhimillinen elämä voi kukoistaa vuosikymmenestä toiseen maapallon rajallisuudesta huolimatta (Jackson 2009). Käytännössä tämä tarkoittaa mahdollisuuksia unelmoida ja toteuttaa itseä täysipainoisesti osana motivoivasti demokraattista yhteiskuntaa. Yhteiskunta tai yritys, joka pystyy hyödyntämään ihmisten luontaista erilaisuutta ja heidän henkilökohtaisia erityisiä voimavarojaan, kykenee uusiutumaan ja säilyttämään elinvoimaisuutensa siitä huolimatta, että ympäröivät olosuhteet muuttuvat (Burns 2014, 265–266; Csikszentmihalyi 2014).

Moninkertaisia hyötyjä tavoittelemaan

Ekososiaalinen hyvinvointiparadigma luo ajattelu- ja toimintakehikon kestävän ja elinvoimaisen yhteiskunnan tavoittelemiselle maailmassa, jonka rajallisuus on päivä päivältä ilmeisempää. Paradigman mukaan ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökulmat asettuvat hierarkiseen suhteeseen siten, että tärkeintä on huolehtia ekologisista kysymyksistä, jotta elämän mahdollisuudet säilyisivät. Toiseksi tärkeintä on puolustaa arvokasta elämää vaalimalla ihmisoikeuksien toteutumista periksiantamattomasti. Kolmanneksi tärkeintä on ylläpitää vakaata taloutta, jotta rajalliset voimavarat olisi mahdollista jakaa ihmisten kesken mahdollisimman tehokkaasti kaikkien ihmisten perustarpeiden tyydyttämiseksi. Olen perustellut hierarkiaa tässä artikkelissa poikkitiedollisesti seuraavista näkökulmista:

- (a) Yhteiskuntatieteiden näkökulman mukaan hyvä elämä on vahvasti yhteydessä mahdollisuuteen tyydyttää perustarpeet, jotka ovat luonteeltaan pääasiassa materiaaliseen vaurauteen perustuvia. Veden, ravinnon, vaatteiden, asunnon, energian, terveydenhoidon ja itsensä kehittämismahdollisuuksien toteutumisen jälkeen ihmisen onnellisuus on ennen kaikkea henkisen ja aineettoman kulttuurin varaan rakentuvaa.

- (b) Käyttäytymistieteiden näkökulma osoittaa, että ihmisen kyky nauttia arkisista myönteisistä tunteista heikkenee, jos huomio kohdistuu ensisijaisesti materiaalisiin asioihin. Samalla ympäröivän todellisuuden itseisarvo vähenee ja siitä tulee toiminnan objekti.
- (c) Luonnontieteiden näkökulman mukaan meidän jälkeemme tulevien sukupolvien (hyvän) elämän mahdollisuudet heikentävät kulutuksen maksimointiin perustuvan hyvinvointiparadigman vuoksi. Tämä perustuu siihen tosiasiaan, että maapallo muodostaa suljetun systeemin, jonka osana talous toimii. Käytännössä aivan kaikki ihmisen tarvitsema materia otetaan luonnosta ja palautetaan luontoon.
- (d) Taloustieteiden näkökulmasta tiedämme, että jakavimmat ja osallistavimmat talouden muodot ovat mahdollisia. Esimerkiksi autojen omistamisen sijasta ensisijainen tarpeemme on liikkumispalvelu, ja porakoneiden omistamisen sijasta todellinen tarpeemme on reikä asuntomme seinään silloin tällöin.

Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman omaksumista helpottaa moninkertaisten hyötyjen toteutuminen. Paradigma puolustaa ekologisten ja sosiaalisten systeemien kestävyyttä ja elinvoimaisuutta tavoitellen samalla kansalaisten kokeman subjektiivisen hyvinvoinnin lisääntymistä. Päämääränä on yhteiskunta, jossa ihmisen ajattelun ja toiminnan painopiste on siirtynyt kilpailusta yhdessä toimimiseen ja yksilökeskeisyydestä yhteisöllisyyteen. Tällaisessa yhteiskunnassa luonnonvarojen uusiutumiskyky on vähintään yhtä suurta kuin niiden hyödyntäminen. Päästöjen suhteellinen määrä ei ylitä planeettamme kykyä absorboida ja prosessoida ne. Tuotteiden ja palvelujen hintoihin sisältyvät kaikki kustannukset, mihin suuntaan esimerkiksi makeisvero ja päästöperusteinen autovero jo suomalaista yhteiskuntaa siirtävätkin. Kestävässä ja elinvoimaisessa yhteiskunnassa kaikkien kansalaisten perustarpeet voidaan tyydyttää. Lisäksi kansalaiset voivat osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja saavat äänensä kuuluviin. (Meadows 2014, 12.) Siirtymää kulutuskeskeisen hyvinvointiparadigman mukaisesta yhteiskunnasta kohden kestäväää ja elin-

voimaista ekososiaalisen hyvinvointiparadigman mukaista yhteiskuntaa havainnollistaa taulukko 1.

Taulukko 1. Kulutuskeskeisen hyvinvointiparadigman ja ekososiaalisen hyvinvointiparadigman erot onnellisuuden tavoittelun, talousajattelun sekä luonnonvaroihin ja aikaan suhtautumisen osalta

	Kulutuskeskeinen vanha hyvinvointiparadigma	Ekososiaalinen uusi hyvinvointiparadigma
ONNELLISUUS	materiaalinen kuluttaminen, yksilökeskeisyys, oman sukupolven tarpeiden priorisointi, oman edun tavoittelu	aineeton kuluttaminen, ihmistenvälisyys, oman ja tulevien sukupolvien tarpeiden huomiointi, jakaminen ja huolenpito
TALOUS	kilpailu, määrällinen ajattelu (enemmän), omistajien voittojen maksimointi	yhteistyö, jakaminen, osallistuminen laadullinen ajattelu (parempaa), yhteisen hyvän ja yhteiskunnan edun tavoittelu
LUONNONVARAT	jätteitä syntyy valtavasti, fossiiliset energianlähteet	jätteet ja päästöt ovat osoitus virheellisestä tuote- tai palvelumuotoilusta, materia kiertää, puhtaat energianlähteet
AIKA	lyhyen aikavälin ajattelu, sukupolven sisäinen tasa-arvo	pitkän aikavälin ajattelu sukupolven sisäinen ja sukupolvien välinen tasa-arvo

Elämän merkitykselliseksi kokeminen perustuu perustarpeiden tyydyttämisen jälkeen ihmisten toisiltaan saamaan voimaan, kuten tunnus- tuksen saamiseen omasta arvokkuudesta. Arvokkuuden kokemus lisää lannistumattomuutta. Lannistumaton kansalainen pystyy säätelemään tunteitaan, kykenee säilyttämään myönteisen asennoitumisen vastoin- käymisistä huolimatta ja suhtautuu epäonnistumisiin rakentavana pa- lautteenä. Rikastuttava vuorovaikutus eri tavoin ajattelevien ihmisten välillä ruokkii luovuutta ja auttaa näkemään ja kokemaan maailmaa uu- silla tavoilla. Jos saamme varauksettoman hyväksynnän yhteisössä pel- kän ihmisyyden perusteella, meidän ei tarvitse varmistaa hyväksytyksi tulemistä luonnonvaroja kuluttavalla materiaalisella itsetehostuksella. Ihmisten välisen yhteyden vaalimisen lisäksi tämä hyödyttää myös ih- misen ja luonnon välisen yhteyden eheytymistä (Peeters 2012). Ihmisen ja luonnon välisen suhteen eheytyminen voi auttaa kiinnittämään itseä osaksi suurempaa elämän kokonaisuutta. Kokemus liittymisestä luon-

non, taiteen, urheilun, poliittisen ideologian tai uskonnon avulla osaksi jotakin suurempaa avaa uusia merkitysnäköaloja, jotka ehkäisevät elämän tarkoituksettomuuden kokemuksia (ks. Taylor 1995, 86–87).

Sosiaalialan toimijat, jotka ovat omaksuneet ekososiaalisen hyvinvointiparadigman mukaisen ajattelun, pystyvät erittelemään ja yhdistelemään ekologisia ja sosiaalisia tekijöitä, joiden varassa luottamusta herättävä talous toimii. Heidän työnsä kohteena ovat inhimillisen toiminnan ja kasvun prosessit kuten ihmisten välinen yhteistoiminta, ihmisen ja luonnon välinen riippuvuussuhde sekä yhteiskuntien ja yksilöiden haavoittuvuutta lisäävien tekijöiden tunnistaminen ja poistaminen. He ovat muutoksentekejiä yhteiskunnassa, sillä he osaavat fasilitoida yksilöllisiä, organisatorisia ja kulttuurisia muutoksia auttamalla ihmisiä tunnistamaan sellaisia merkitysnäköaloja, jotka aidosti, syvästi ja pysyvästi ehkäisevät elämän merkityksettömyyden kokemista. Heidän työssään voi korostua paikallisen ja globaalin todellisuuden hahmottaminen ja niiden saattaminen kohtaamaan toisensa tai kestäväntä kehitystä ylläpitävistä elämäntavoista vapautuminen. He voivat olla saattamassa kansalaisia ja päättäjiä dialogiin esimerkiksi vallalla olevan materiakeskeisen hyvinvointiparadigman muutostarpeesta tai epätasa-arvoa ylläpitävien yhteiskunnan rakenteiden uudistamisesta. He voivat myös olla avaamassa keskustelua ihmisoikeuksia rikkoen tuotettujen hyödykkeiden tuotantotapojen korjaamistarpeesta ja ylipäänsä epätaloudellisesta taloudesta, joka toiminnallaan tuhoaa omia pitkän aikavälin toimintaedellytyksiään.

Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman mukaisesti uudistuva sosiaalialan työ voi toteutua virallisesti tai epävirallisesti erilaisissa rooleissa, joita voivat olla fasilitaattori, koordinaattori, yhteisötyöntekijä, sovittelija, välittäjä, neuvottelija, kouluttaja, kulttuuritulkki tai tutkimustiedon popularisoija (Dominelli 2012, 25, 62, 200–207). Esimerkiksi kouluttajana toimittaessa voidaan keskittyä kansalaisten entistä täydemmän kapasiteetin tunnistamiseen ja hyödyntämiseen. Tällainen rooli lähestyy kulttuuritulkin roolia, jossa tarkoituksena on lisätä voimavaroja tunnistaa erilaisuuden ja samanlaisuuden tiivistymiä ja niistä aiheutuvia jännitteitä ihmisten ja yhteisöjen radikalisoitumisen ehkäisemiseksi. Vuorovaikutuksessa ihmiset vaikuttavat toisiinsa ja

vaikuttuvat toisistaan. Yhteisötyötä tekevä sosiaalialan ammattilainen voi luoda puitteita, jotka mahdollistavat eri tavoin ajattelevien ihmisten ja ihmisryhmien kohtaamisia. Hän voi auttaa erilaisten näkemysten yhteensovittamisessa ja vaihtoehtoisten tulevaisuusskenaarioiden vertailussa. Tieteen popularisoijan roolissa sosiaalialan ammattilainen on niin ikään kahden erilaisen maailman yhteensovittajana. Hän purkaa akateemista kieltä kansantajuiseen muotoon lisäämällä näin yhteiskunnan mahdollisuuksia hyödyntää tutkimustietoa hyvän elämän tavoittelussa entistä voimallisemmin. (Dominelli 2012, 200–203.)

Maapallon rajallisuuden tuomasta haasteesta on totuttu puhumaan syyllistävästi ja sen ratkaisemiseksi on vaadittu tekemään uhrauksia. Altruististen ja egoististen elämän tavoitteiden samanaikainen toteutuminen antaa mahdollisuuden siirtyä tulevaisuuteen liittyvien ongelmien ratkaisemisessa uhrautumispuheesta onnellisuuspuheeseen. Esimerkiksi työn jakaminen voi lisätä itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia paremman arjen hallinnan saavuttamisen ansiosta samalla, kun se luo uuden työpaikan sitä tarvitsevalle (Rees 2014, 197–198). Terveellisempi ravinto ja terveellisemmät elämäntavat eivät ainoastaan säästä yhteiskunnan voimavaroja vaan parantavat samalla henkilökohtaista elämänlaatua. Esimerkiksi paikallisesti tuotettu kasvispainotteinen luomuruoka on yhä useammalle kuluttajalle täydellinen ravintovaihtoehto, jossa yhdistyvät erilaiset hyötynäkökulmat: kulutusvalintaan käytetty raha jää hyödyttämään paikallista yhteisöä, ravinto on terveyttä edistävää, se huomioi eläinten hyvinvoinnin, kulutusvalinta ylläpitää myös luonnon monimuotoisuutta ja tukee globaalin ruokaturvan toteutumista (Salonen, Fredriksson, Järvinen, Korteniemi & Danielsson 2014, 77). Toisaalta arkiset valintamme voivat osoittautua myös moninkertaisia haittoja tuottaviksi. Yksi tällaisista asioista on fossiilisilla energianlähteillä tuotetun sähkön, lämmön tai liike-energian hyödyntäminen. Systeemiajattelun perusteella ja tulevien sukupolvien asemaan asettumalla on nimittäin ilmeistä, että ilmastomuutosta kiihdyttävä fossiilisten energianlähteiden hyödyntäminen on rikos ihmiskuntaa vastaan, sillä se voimistaa tapahtumaketjua, josta seuraa elämän edellytyksiä merkittävästi kaventavia peruuttamattomia muutoksia planeetallemme.

Kestävä ja elinvoimainen maailma on mahdollinen. Sen merkittävintä este on vallitsevan ajattelun kyseenalaistamattomuus, mikä sulkee ihmiset vaihtoehtottomuuden rautahäkkiin. Antroposeenissa – ihmisen ajassa – keskeistä on ihmisen vaikutuksen tunnistaminen ja tunnustaminen. Ihminen on jo luonnon voimia merkittävämpi planeettaamme vaikuttava voima (Crutzen 2002). Ihminen on itselleen samalla sekä uhka että mahdollisuus. Vaihtoehtoiset maailmat ovat mahdollisia, sillä pystymme ihmisinä loogiseen päättelyyn ja tosiasiaperusteiseen ongelmien ratkaisemiseen. Meillä on moraalista mielikuvitusta ja sen tuomaa kykyä empaattisuuteen muita ihmisiä ja planeettaamme moninaista elämää kohtaan. Osaamme eläytyä tarkastelemaan maailmaa myös tulevien sukupolvien näkökulmasta. Historiamme osoittaa, että suurelta osin yhteiskunnalliset muutokset eivät ole mahdottomia. Saimme luotua maailmanlaajuisen koulutus- ja terveydenhoitojärjestelmän. Eliniänodotteemme on lähes kaksinkertaistunut ja väkivallan määrän suhteen viime vuosikymmenten kehityssuunta on ollut hyvä. Jopa häiritsevän nopeasti etenevä ilmastonmuutos on mahdollista torjua, sillä se on suurimmaksi osaksi meidän itsemme aiheuttamaa ja meillä on jo kaikki tarvittava tieto ja osaaminen sen pysäyttämiseksi (ks. Randers 2012, 254; Randers & Gilding 2010; Sachs 2008, 112–114).

Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman omaksuminen johtaa asioiden ja ilmiöiden kokonaisvaltaiseen ja seurauseettiseen tarkasteluun. Sen seurauksena saatamme kyseenalaistaa kasvun pakon varaan viritettyä taloutta pohtimalla, olisiko kansakuntien, kaupunkien ja alueiden menestys osoitettavissa paremmin huono-osaisuuden vähyydellä kuin markkinoiden suuruudella. Avaran postmateriaalisen hyvinvointikäsitteen omaksuminen alkaa siihen havahtumisesta, että elämän merkityksellisimmät asiat ovat henkisiä ja henkisen hyvinvoinnin lisääntymisellä ei ole lainkaan planetaarisia rajoja toisin kuin materiaalisen hyvinvoinnin kasvattamisella on. Pitkän aikavälin muutosskenaariona on kyseessä siirtymä, jossa aineettomasta kulttuurista tulee talouden veturi. Henkilökohtaisen omistamisen merkitys vähenee ja tilalle tulee enenevässä määrin käyttöoikeutta ja saatavuutta, jonka ketterää vaihtoa digitaalinen vuorovaikutus edistää.

Margaret Mead totesi keskinäisriippuvuuden ja yhteistoiminnan voimasta: “älä koskaan epäile pienen ajattelevan ja sitoutuneen ihmisryhmän mahdollisuuksia muuttaa maailma – se on ainoa tekijä, joka siihen pystyy” (ks. Frequently asked questions... 2009). Ekososiaalisen hyvinvointiparadigman omaksuneet kansalaiset asettuvat valinnoillaan osaksi ratkaisuja ongelmien vahvistamisen sijasta. Heidän tavoitteenaan on varmistaa ylisukupolvisesti yhä useammalle ihmiselle mahdollisuus olla taustastaan riippumatta ylpeästi erityinen, ainutlaatuinen ja osallinen.

Lähteet

- Ackerman, F. 2013.* Recycling. Saatavissa <http://www.eoearth.org/view/article/155672> (haettu 27.10.2014).
- Adger, N. 2000.* Social and ecological resilience: are they relattoim. *Progress in Human Geography* 24 (3), 347–364.
- Aknin, L., Hamlin, J. & Dunn, E. 2012.* Giving leads to happiness in young children. *PLoS ONE* 7 (6), e39211. Saatavissa <http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0039211> (haettu 26.10.2014).
- Alkire, S. 2002.* Dimensions of Human Development. *World Development* 30 (2), 181–205.
- Bartolini, S. 2014.* Buying alone: how the decreasing American happiness turned into the current economic crisis. Teoksessa T. Hämäläinen & J. Michaelson (eds.) *Well-being and Beyond – Broadening the Public and Policy Discourse*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 144–181.
- Basu, A., Kaplan, R. & Kaplan, S. 2014.* Reasonableness as a way to move towards sustainable well-being. Teoksessa T. Hämäläinen & J. Michaelson (eds.) *New Theories and Policies for Well-Being*. Northampton, MA: Edward Elgar, 182–220.
- Benzer, M. 2011.* *The Sociology of Theodor Adorno*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bertrand, W. 2011.* Oversight of public and private initiatives to eliminate the worst forms of child labor in the cocoa sector in Cote d’Ivoire and Ghana. New Orleans, LA: Payson Center at Tulane University. Saatavissa <http://www.childlabor-payson.org/Tulane%20Final%20Report.pdf> (luettu 10.8.2014).

- Bland, J. 2010.* Yhteiskunnallinen yritys – ratkaisu 2000-luvun haasteisiin. Iso-Britannian malli ja sen kokemukset. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 22/2010.
- Brown, K. 2014.* Global environmental change: A social turn for resilience? *Progress in Human Geography* 38 (1), 107–117.
- Burns, G. 2014.* Happiness and Psychological Well-Being: Building Human Capital to Benefit Individuals and Society. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 263–267.
- Caldeira, K. 2012.* The Great Climate Experiment. *Scientific American* 307, 78–83.
- Climate Change 2013.* The Physical Science Basis. 2013. Stockholm: IPCC Working Group.
- Coates, J. 2003.* Ecology and social work. Nova Scotia: Fernwood Publishing.
- Costanza, R. 2014.* A Virtual Visit to a Sustainable 2050. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 73–84.
- Crutzen, P. 2002.* The effects of industrial and agricultural practices on atmospheric chemistry and climate during the Anthropocene. *Journal of Environmental Science and Health, Part A*, 37, 423–424.
- Csikszentmihalyi, M. 2014.* The politics of consciousness. Teoksessa T. Härmäläinen & J. Michaelson (eds.) *Well-being and Beyond – Broadening the Public and Policy Discourse*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 283–295.
- Daly, H. 2010.* From a Failed-Growth Economy to a Steady-State Economy. *Solutions* 1 (2), 37–43.
- Di Giulio, A., Fischer, D., Schäfer, M. & Blätter-Mink, B. 2014.* Conceptualizing sustainable consumption: toward an integrative framework. *Sustainability: Science, Practice, & Policy* 10 (1), 45–61.
- Diener, E. & Seligman, M. 2004.* Beyond Money. *Psychological Science in the Public Interest* 5 (1), 1–31.
- Dominelli, L. 2012.* Green Social Work. From Environmental Crises to Environmental Justice. Cambridge: Polity.
- Dunn, E., Aknin, L. & Norton, M. 2008.* Spending Money on Others Promotes Happiness. *Science* 319 (5870), 1687–1688.
- Ehrlich, P. & Ehrlich, A. 2013.* Can a collapse of global civilization be avoided? *Proceeding of the Royal Society* 280 (1754), 1–10.

- Ehrlich, P., Kareiva, P. & Daily, G. 2012.* Securing natural capital and expanding equity to rescale civilization. *Nature* 486, 68–73.
- Ethics in Social Work, Statement of Principles. 2004.* International Federation of Social Workers IFSW and International Association of Schools of Social Work IASSW.
- Fertility Levels and Trends as Assessed in the 2012. Revision of World Population Prospects. 2013.* Department of Economic and Social Affairs. New York: United Nation, Population Division.
- Frequently asked questions about Mead/Bateson. 2009.* The Institute for Intercultural Studies. Saatavissa <http://www.interculturalstudies.org/faq.html#quote> (haettu 28.10.2014).
- Fuentes-Nieva, R. & Galasso, N. 2014.* Working for the few. Political capture and economic inequality. Oxford: Oxfam International.
- Gert, B. 2004. Common morality. Deciding what to do? New York: Oxford University.
- Ginsborg, P. 2005.* The Politics of Everyday Life. Making Choices Changing Lives. London: Yale University Press.
- Graham, C. 2011.* The pursuit of happiness. An economy of well-being. Washington: Brookings Institution Press.
- Hawken, P., Lovins, A. & Lovins H. 1999.* Natural capitalism: Creating the next industrial revolution. London: Earthscan Publications Ltd.
- Helliwell, J. 2014.* Social norms, happiness, and the environment: closing the circle. *Sustainability: Science, Practice & Policy* 10 (1), 78–84.
- Helliwell, J. & Barrington-Leigh, C. 2011.* How much is social capital worth? Teoksessa J. Jetten, C. Haslam & S. Haslam (eds.) *The Social Cure*. London: Psychology Press, 55–57.
- Hirvilammi, T. & Helne, T. 2014.* Changing Paradigms: A Sketch for Sustainable Wellbeing and Ecosocial Policy. *Sustainability* 6, 2160–2175.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J. & Minkov, M. 2010.* Cultures and Organizations. Software of the Mind. Intercultural Cooperation and its Importance for Survival. London: McGraw-Hill.
- Howell, L. 2013.* Global Risks 2013. Eighth Edition. An Initiative of the Risk Response Network. Geneva: World Economic Forum.
- Hämäläinen, J. 2003.* The Concept of Social Pedagogy in the Field of Social Work. *Journal of Social Work* 3 (1), 69–80.
- Inglehart, R. 1977.* The silent revolution. Changing values and political styles among Western public. Princeton: Princeton University, NJ.

- Inglehart, R. 2008.* Changing Values among Western Publics from 1970 to 2006. *West European Politics* 31 (1–2), 130–146.
- Jackson, T. 2009.* Prosperity without growth. Economics for a finite planet. London: Earthscan.
- Jones, V. 2014.* Time for a Bold Vision: A New, Green Economy. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 269–278.
- Joughin, I., Smith, B. E. & Medley, B. 2014.* Marine Ice Sheet Collapse Potentially Underway for the Thwaites Glacier Basin, West Antarctica. *Science* 344 (6185), 735–738.
- Kahneman, D., Krueger, A., Schkade, D., Schwarz, N. & Stone, A. 2006.* Would you be happier if you were richer? A focusing illusion. *Science* 312 (5782), 1908–1910.
- Kasser, T. 2011.* Ecological challenges, materialistic values, and social change. Teoksessa R. Biswas-Diener (ed.) *Positive Psychology as Social Change*. Dordrecht: Springer, 89–108.
- Kasser, T. 2014.* A Values-Based Set of Solutions for the Next Generation. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 331–340.
- Late lessons from early warnings: science, precaution, innovation. Summary. 2013.* Volume II. EEA Report No. 1. European Environment Agency. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Leyden, K. 2003.* Social capital and the built environment: the importance of walkable neighborhoods. *American Journal of Public Health* 93 (9), 1546–1551.
- Living Planet Report 2012.* Biodiversity, biocapacity and better choices. Gland: WWF International.
- Luderer, G., Bosetti, V., Jakob, M., Leimbach, M., Steckel, J., Waisman, H. & Edenhofer, O. 2012.* The Economics of Decarbonizing the Energy System – Results and Insights from the RECIPE Model Intercomparison. *Climatic Change* 114 (1), 9–37.
- Marglin, S. 2008.* The Dismal Science. How Thinking Like an Economist Undermines Community. London: Harvard University.
- Maslow, A. 1960.* *Toward a Psychology of Being*. Blacksburg: Wilder Publications.
- Max-Neef, M. 2010.* The World on a Collision Course and the Need for a New Economy. *Ambio* 39 (3), 200–210.

- Meadows, D. 2014.* Envisioning Sustainable World. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 9–14.
- Millennium Ecosystem Assessment 2005.* Living beyond our means: natural assets and human well-being. Statement from the Board.
- Minkov, M. 2009.* Predictors of Differences in Subjective Well-Being Across 97 Nations. *Cross-cultural Research* 43 (2), 152–179.
- Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. (toim.) 2008.* *Suomalaisten hyvinvointi 2008*. Helsinki: Stakes.
- Munasinghe, M. 2014.* Millennium Consumption Goals MCGs. at Rio+20: A Practical Step Toward Global Sustainability. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 255–262
- Mäkelä, A. & Pöyhönen, P. 2010.* Kivihiiltä idästä ja etelästä. Vastuullisuus energiayhtiöiden ostoissa. Helsinki: FinnWatch 3/2010.
- Nelson, S. 2014.* Resilience and the neoliberal counter-revolution: from ecologies of control to production of the common. *Resilience: International Policies, Practices and Discourses* 2 (1), 1–17.
- Nikula, J. 2012.* Suomen vesijalanjälki: Globaali kuva suomalaisten vedenkulutuksesta. Helsinki: WWF Suomi.
- Närhi, K. 2004.* The ecosocial approach in social work and the challenges to the expertise of social work. Jyväskylä: University of Jyväskylä, Jyväskylä Studies in education psychology and social research 243.
- Närhi, K. & Matthies, A-L. 2001.* What is the ecological self-consciousness of social work? Perspectives on the relationship between social work and ecology. Teoksessa A-L. Matthies, K. Närhi & D. Ward (eds.) *The eco-social approach in social work*. Jyväskylä: Sophi, 16–53.
- OECD Environmental Outlook to 2050: The Consequences of Inaction. 2012.* Paris: OECD Publishing.
- Opielka, M. 1985.* Die ökosoziale Frage: Alternativen zum Sozialstaat [The ecosocial question: Alternatives to the welfare state]. Frankfurt: Fischer.
- Parry I., Heine, D., Lis, E. & Li, S. 2014.* *Getting Energy Prices Right: From Principle to Practice*. Washington: International Monetary Fund.
- Pattberg, P. 2007.* Conquest, Domination and Control: Europe's Mastery of Nature in Historic Perspective. *Journal of Political Ecologies* 14, 1–9.
- Peeters, J. 2012.* The place of social work in sustainable development: Towards ecosocial practice. *International Journal of Social Welfare* 21, 287–298.

- People and the planet 2012*. The Royal Society. Science Policy Centre report 01/12. London: The Royal Society.
- Quoidbach, J., Dunn, E., Petrides, K.V. & Mikolajczak, M. 2010. Money Giveth, Money Taketh Away: The Dual Effect of Wealth on Happiness. *Psychological Science* 21 (6), 759–763.
- Randers, J. 2012. 2052 – A global forecast for the next forty years. Vermont: Chelsea Green Publishing.
- Randers, J. & Gilding, P. 2010. The one degree war plan. *Journal of Social Responsibility* 1 (1), 170–188.
- Rees, W. 2014. *The Way Forward: Survival 2100*. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 191–200.
- Rignot, E., Mouginit, J., Morlighem, M., Seroussi, H. & Scheuchl, B. 2014. Widespread, Rapid Grounding Line Retreat of Pine Island, Thwaites, Smith, and Kohler Glaciers, West Antarctica, from 1992 to 2011. *Geophysical Research Letters* 41 (10), 3502–3509.
- Rockström, J., Steffem, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin, S., Lambin, E., Lenton, T., Scheffer, M., Folke, C., Schellnhuber, H., Nykvist, B., de Wit, C., Hughes, T., van der Leeuw, S., Rodhe, H., Sörlin, S., Snyder, P., Costanza, R., Svedin, U., Falkenmark, M., Karlberg, L., Corell, R., Fabry, V., Hansen, J., Walker, B., Liverman, D., Richardson, K., Crutzen, P. & Foley, J. 2009. A safe operating space for humanity. *Nature* 461, 472–475.
- Sachs, J. 2008. *Common Wealth. Economics for a Crowded Planet*. New York: Penguin Press.
- Sachs, W. & Santarius T. (eds.) 2007. *Fair Future. Resource conflicts, security & global justice*. London: Zed Books.
- Salonen, A. 2013. Responsible Consumption. Teoksessa S. Idowu, N. Capaldi, L. Zu & A. Das Gupta (eds.) *Encyclopedia of Corporate Social Responsibility*. Heidelberg-Berlin: Springer, 2048–2055.
- Salonen, A. tulossa 2015. *Ecosocial Approach in Education*. Teoksessa R. Jucker & R. Mathar (eds.) *Schooling for Sustainable Development: Concepts, Policies and Educational Experiences*. Berlin-Heidelberg: Springer.
- Salonen, A., Fredriksson, L., Järvinen, S., Korteniemi, P. & Danielsson, J. 2014. Sustainable consumption in Finland – the phenomenon, consumer profiles and future scenarios. *International Journal of Marketing Studies* 6 (4), 59–82.

- Salonen, A. & Åhlberg, M. 2012. The Path towards Planetary Responsibility – Expanding the Domain of Human Responsibility Is a Fundamental Goal for Life-Long Learning in a High-Consumption Society. *Journal of Sustainable Development* 5 (8), 13–26.
- Salonen, A. & Åhlberg, M. 2013a. Obstacles to Sustainable Living in the Helsinki Metropolitan Area. *Sustainable Cities and Society* 8 (10), 48–55.
- Salonen, A. & Åhlberg, M. 2013b. Towards sustainable society – From materialism to post-materialism. *International Journal of Sustainable Society* 5 (4), 374–393.
- Searle, J. 2009. *Making the social world. The structure of human civilization.* New York: Oxford University Press.
- Sen, A. 2009. *The idea of justice.* Cambridge: Harvard University.
- Speth, J. 2014. *A Vision of America the Possible.* Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future.* London: World Scientific, 185–188.
- Survey of resource efficiency policies in EEA member and cooperating countries. Country Profile: Switzerland. 2011.* European Environment Agency. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Sääntely selittää Suomen: Viisi vaarallista hanketta. 2012.* Lehdistöiedote 19.10.2012. Keskuskauppakamari. Saatavissa <http://news.cision.com/fi/keskuskauppakamari/r/saantely-selattaa-suomen--viisi-vaarallista-hanketta,c9333965> (luettu 15.8.2014).
- Taylor, C. 1995. *Autenttisuuden etiikka. Alkuperäisteos Ethics of Authenticity.* Suom. T. Soukola. Helsinki: Gaudeamus.
- The cost of delaying action to stem climate change. 2014.* Washington D.C.: Executive Office of the President of the United States. Saatavissa www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/the_cost_of_delaying_action_to_stem_climate_change.pdf (haettu 1.10.2014).
- The Global Agenda 2012.* The Global Agenda for Social Work and Social Development Commitment to Action. International Federation of Social Workers IFSW, the International Association of Schools of Social Work IASSW and the International Council on Social Welfare ICSW.
- Veikkola, J. 1996. Teoksessa J. Heinonen & O. Kuusi (toim.) *Ekologinen humanismi.* Helsinki: Otava, 180–200.
- Walker, B. 2014. *How to Apply Resilience Thinking: In Australia and Beyond.* Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future.* London: World Scientific, 233–238.

- Warneken, F. & Tomasello, M. 2009.* The roots of human altruism. *British Journal of Psychology* 100 (3), 455–471.
- Wiedmann, T., Schandl, H., Lenzen, M., Moran, D., Suh, S., West, J. & Kanemoto K. 2013.* The material footprint of nations. *PNAS*. Saatavissa <http://www.pnas.org/content/early/2013/08/28/1220362110.full.pdf+html> (luettu 10.8.2014).
- Wilkinson, R. & Pickett, K. 2010.* The spirit level. Why equality is better for everyone. London: Penquin.
- Wintzen, E. 2014.* Re-Engineering the Planet: Three Steps to a Sustainable Free-Market Economy. Teoksessa R. Costanza & I. Kubiszewski (eds.) *Creating a Sustainable and Desirable Future*. London: World Scientific, 301–303.